

Oslo kommune Vann- og avløpsetaten
Postboks 4704 Sofienberg
0506 OSLO

Vår dato: 13.10.2023

Vår ref.: 202308935-5 Oppgis ved henvendelse

Deres ref.:

Oslo kommune – Vann- og avløpsetaten - Tillatelse til midlertidig senkning av vannstand i Vestre og Østre Fyllingen i Nordmarka, Oslo kommune

Vi viser til deres søknad av 30.05.2023 om tillatelse til midlertidig senkning av vannstanden i Vestre og Østre Fyllingen i forbindelse med damrehabilitering.

Om søknaden

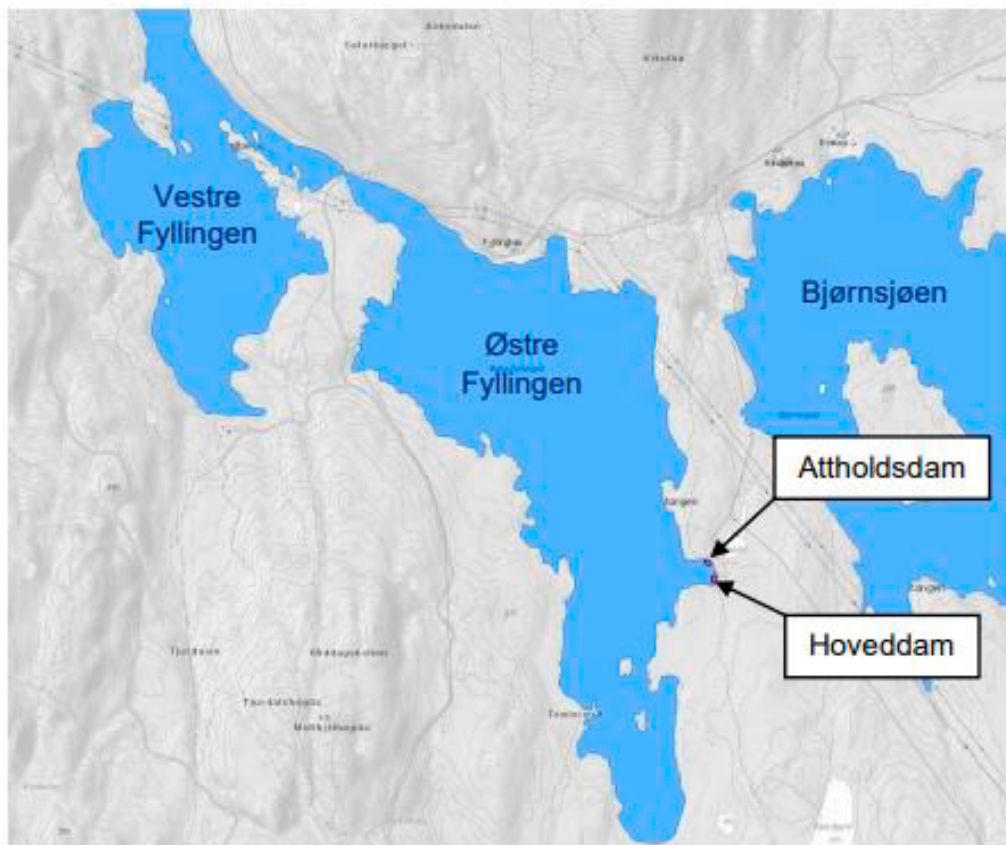
Dam Fyllingen ligger i Nordmarka i Oslo kommune og er en konsesjonsfri dam som demmer opp vannene Vestre og Østre Fyllingen. Vestre og Østre Fyllingen er forbundet med et smalt sund, der det er gravd ut en kanal ned til kote 346,02. Vannene er en del av Nordmarkavassdraget og drenerer via Bjørnsjøen og Skjærsjøen til Maridalsvannet, og dermed inngår i vannforsyningen til Oslo kommune.

Dammen i Østre Fyllingen består av en hoveddam og en attholdsdam som må rehabiliteres og bygges om for å tilfredsstille gjeldende krav til damsikkerhet. I forbindelse med rehabiliteringsarbeidene søker Oslo kommune Vann- og avløpsetaten (VAV) om å senke vannstanden fra HRV på kote 349,78 til kote 346,02. Det er søkt om å starte nedtappingen 05.02.2024, når det normalt er lite vannføring. Det er planlagt å senke med en hastighet på 15 cm/døgn og det vil ta 4 uker å nå ønsket vannstand. Arbeidene skal gjennomføres fra mai 2024 til desember 2024.

Oppstrøms hoveddammen er det planlagt en fangdam med tapperør for forbiledning av vann i anleggsperioden.

Gjenoppfylling av vannene er planlagt fra 01.01.2025. VAV har beregnet oppfyllingen til å ta 17 eller 19 måneder med slipp av minstevannføring til Bjørnsjøen på hhv 50 l/s eller 100 l/s i oppfyllingsperioden.

I søknaden er det omtalt tiltak i bekk nedstrøms dammen, for å øke tappekapasitet fra dammen. Dette er ikke en del av vurderingen ved søknad om midlertidig vannstandsending.

Figur: Kart over vestre og østre Fyllingen og Bjørnsjøen, markert med dammene i østre Fyllingen som skal rehabiliteres.

Høring

På grunn av sakens begrensede omfang har den ikke vært kunngjort lokalt. NVE har sendt saken på høring til lokale myndigheter og interesseorganisasjoner for å få deres syn på saken, og mener at den er tilstrekkelig belyst gjennom dette. Vi har mottatt høringssvar fra Statsforvalteren i Oslo og Viken.

Statsforvalteren i Oslo og Viken uttaler i brev av 22.09.2023:

«...

Norconsult har på oppdrag fra Oslo kommune - VAV - utført en vurdering av konsekvenser på naturmangfoldet knyttet til nedtapping av magasinet i notat av 08.06.2023. Statsforvalteren vurderer kunnskapsgrunnlaget om artene og om hvordan disse blir berørt av tiltaket, jf. naturmangfoldloven, nml, § 8, for tiltaket som tilfredsstillende opplyst.

Statsforvalteren sier seg enig med Norconsult at det ikke kan forventes nevneverdige skader på landområdene og fugl tilknyttet innsjøene.

En nedtappet litoralsone på 3,76 m over 8 måneder med påfølgende tid på mellom 17 og 19 måneder for oppfylling vil gi en sterk påvirkning på de akvatiske dyrene som lever her. Noen vil kunne forflytte seg nedover til nye leve- og oppvekstområder, men arealet for produksjon av bla. insekter som byttedyr for fisk vil bli vesentlig redusert siden dette vil gjelde for både vestre og østre Fyllingen. Vi ber om at det settes vilkår om en hastighet på nedtapping på

maksimalt 15 cm per døgn slik VAV foreslår av hensyn til dyrelivet i nedtappingssonen, slik at stranding av dyr/fisk minimeres. Det kan ikke utelukkes at det er edelkreps i Fyllingene siden arten er registrert flere steder i Nordmarka, bla. i Store Sandungen og i vassdraget nedstrøms. Det er ikke gjort registreringer av edelkreps i Fyllingene i nyere tid.

Det er registrert bla ørret i utløpsbekken. Det er bare to måneder med forskjell på antatt oppfylling av Fyllingene om en velger 50 l/s (17 mnd) eller 100 l/s (19 mnd). Vi vurderer at det bør vektlegges å ha mest mulig vanntilførsel til nedstrøms bekk fremfor å korte ned oppfyllingstid med to måneder og at det derfor settes vilkår til minstevannføring ut av østre Fyllingene i hele tiltaksperioden til 100 l/s. Dette bør gjelde for hele tiltaksperioden inklusive tiden for å tappe opp magasinet.

Ved en så stor ombygging av dammen ut av østre Fyllingen hadde det vært ønskelig om VAV kunne innpasse en fiskepassasje, slik at en i størst mulig grad kunne legge til rette for opp- og nedvandring av fisk i utløpsområdet. Slik det er lagt opp i dag så er det kun nedvandring som er mulig. FNs tiår for vassdragsrestaurering fremholder også som en klar føring at en bør tilstrebe å tilbakeføre vassdragene slik at vandringsbarrierer fjernes eller reduseres. Det samme ligger som føring i EUs vanddirektiv. Gode eksempler på fiskepassasjer i samme vassdrag er «bypass - fisketrapp» ved dam Store Sandungen og spaltetrapp ved Grønnvoldsterskelen i Akerselva.»

NVEs vurdering

NVE kan gi tillatelse til avvik fra normal vannstand etter vannressursloven § 8.

For di dam Fyllingen er et konsesjonsfritt anlegg behandler NVE her kun selve vannstandsendingen. Øvrige inngrep i forbindelse med rehabiliteringen, som infrastruktur- eller arealinngrep, skal behandles etter annet regelverk som damsikkerhetsforskriften, plan- og bygningsloven og markaloven.

Damsikkerhet

Dammene i Østre Fyllingen er plassert i konsekvensklasse 4 og tilfredsstillende ikke kravene til sikkerhet som er gitt i damsikkerhetsforskriften. For å kunne gjennomføre rehabilitering av dammene er det nødvendig å senke vannstanden i magasinet. Damsikkerhet har høy grad av samfunnsnytte og rehabilitering av dammer er nødvendig for at de skal være trygge for tredjepart.

Hydrologi

Fyllingen har et nedbørfelt på 14,8 km². VAV oppgir at middelvannføringen til Fyllingen er på 0,33 m³/s. Det er planlagt å etablere løsning for å slippe tilsiget forbi dammen i anleggsperioden. Arbeidene skal være ferdigstilt og oppfyllingen være i gang fra januar 2025. Det er søkt om slipp av minstevannføring under oppfylling på 50-100 l/s. Statsforvalteren anbefaler at det settes krav om minstevannføring på 100 l/s i hele perioden. Søker beregner at oppfyllingsperioden forlenges fra 17 til 19 måneder ved slipp av 100 l/s mot 50 l/s. Normalt slippes det minstevannføring på rundt 300 l/s til Fyllingselva mot Bjørnsjøen, men dette varierer etter behov for oppfylling av vannet. NVE vurderer at slipp av minstevannføring på 100 l/s fra Fyllingen vil gi utløpsbekken forhold nærmere normalen, samtidig som oppfyllingsperioden ikke blir vesentlig lenger.

Verna vassdrag

Østre og Vestre Fyllingen er vernet som er en del av Oslomarkavassdragene, gjennom Verneplan I for vassdrag fra 1973. Vernet er ikke til hinder for videreføring av aktivitetene som var i vassdraget på vernetidspunktet. Bakgrunn for vern av Oslomarkavassdragene er det varierte landskapet med stort artsmangfold, nærhet til større tettsteder, verdien for friluftsliv og store kulturminneverdier. Fyllingen har verdier knyttet til naturmangfold og friluftsliv. Det omsøkte tiltaket er midlertidig, og med foreslåtte avbøtende tiltak, som maksimal nedtappingshastighet på 15 cm/døgn, slipp av minstevannføring og varsling av arbeidene, vurderer NVE at verneverdiene for Oslomarkavassdragene ikke påvirkes varig av nedtappingen.

Naturmangfold

NVE har sjekket databasene Artskart og Naturbase 12.09.2023. Det er ikke registrert rødlistede arter eller naturtyper i tiltaksområdet som blir direkte påvirket av senket vannstand. Det er registrert hettemåke (kritisk truet, CR), makrellterne (sterkt truet, EN), fiskemåke (sårbar, VU), fiskeørn (VU) og storskarv (nær truet, NT) i tilknytning til Fyllingen. NVE vurderer at ingen av disse vil påvirkes av senket vannstand i Fyllingen.

Søker oppgir at det er registrert naturtype intakt lavlandsmyr med verdi lokalt viktig (verdi C) sør for damanlegget i Østre Fyllingen. Myra strekker seg ut mot vannkanten og vil bli mer tørkeutsatt enn normalt. Vannet reguleres inntil 1,5 meter ved normal manøvrering. NVE støtter Norconsult og statsforvalterens vurdering av at ytterligere senket vannstand over en til to vekstsesonger ikke gir varig vesentlig påvirkning på naturtypen.

Tørrlegging av littoralsonene vil gi vannplanter og bunndyr dårlige vekstbetingelser og reduserte forekomster i anleggsperioden og påfølgende sesonger under gjenoppfylling. Dette vil også gi negativ påvirkning på næringstilgang for fisk i vannene. I Artskart er det registrert abbor, mort, ørret og ørekyt i Fyllingen, det finnes også noe fiskespisende ørret i Fyllingen på flere kilo. NVE vurderer at flora og fauna i vannet vil ha dårlige forhold under perioden med senket vannstand, men at faunaen i strandsonen vil etablere seg igjen og vekstbetingelsene for fisk i vannforekomsten vil være som før tiltaket i løpet av noen år etter oppfyllingen.

NVE mener at vurderingene er i tråd med prinsippene i naturmangfoldloven som skal ivaretas når vedtak treffes, jf. naturmangfoldloven §§ 8-12. NVE vil i den forbindelse påpeke at tiltaket er midlertidig og nødvendig for å ivareta damsikkerhet. NVE kan heller ikke se at tiltaket er i strid med forvaltningsmålet for arter eller økosystemer, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Friluftsliv

Vannene ligger i en del av Nordmarka med et godt nettverk av merkede løyper og stier for både vinter- og sommerbruk. Det er også flere hytter og teltplasser i området og vannene er gode fiskevann. Søknaden beskriver at ferdsel langs merkede løyper skal opprettholdes både vinter og sommer gjennom anleggsperioden. Anleggsarbeid vil gjøre området mindre

attraktivt for friluftsliv, og nedtappingen vil kunne gi usikker is. NVE vurderer at ulempene for friluftsliv vil være midlertidige og begrense seg til perioden vannene er nedtappet. Vi understreker viktigheten av at sikkerheten ivaretas og at fareområder må merkes tydelig dersom skiløyper over vannene skal opprettholdes under perioden for nedtapping og gjennom vinteren.

Vandringsbarrierer

Norconsult og VAV beskriver i søknaden at det ikke er krav etter vannforskriften til etablering av vandringsløsning ved utløpet av Fyllingen. En vandringsløsning i Fyllingselva ville gitt ca. 200 meter gytstrekning for utløpsgytende fisk. Statsforvalteren oppfordrer i sin uttalelse til at det vurderes å etablere vandringsløsning i forbindelse med det planlagte tiltaket. Som beskrevet tidligere behandler NVE vannstandsendringen i denne midlertidige tillatelsen, og godkjenner tekniske planer for selve damkonstruksjonen ved rehabilitering. Ved konsesjonsfrie damanlegg skal arealinngrep og øvrige infrastruktur behandles av andre myndigheter, og NVE kan dermed ikke pålegge en permanent vandringsløsning gjennom en midlertidig tillatelse. Men vi stiller oss bak oppfordringen fra Statsforvalteren om at damrehabiliteringer er en sjelden mulighet ved hver enkelt vannforekomst til å gjøre miljøforbedrende tiltak, uavhengig av om det er krav til dette gjennom vannforskriften.

Oppsummering

NVE mener at foreslåtte avbøtende tiltak; maksimal nedtappingshastighet på 15 cm/døgn, slipp av minstevannføring og varsling av gjennomføring av arbeidene må gjennomføres for å minimere virkningene av tiltaket. Ved å ta slike hensyn kan ikke NVE se at midlertidig senkning av vannstanden i Østre og Vestre Fyllingen er til varig skade for noen kjente allmenne interesser eller verneverdiene i Osломarkavassdragene. Fordelene ved å oppgradere dammen slik at den oppfyller kravene i damsikkerhetsforskriften vurderes som større enn ulempene ved en midlertidig senkning av vannstanden.

Konklusjon

NVE gir tillatelse til at Oslo kommune – Vann og avløpsetaten kan senke vannstanden i Østre og Vestre Fyllingen fra HRV på kote 349,78 til kote 346,02 i perioden 05.02.2024 til 01.01.2025.

Tillatelsen er gitt i medhold av vannressursloven § 8.

Tillatelsen blir gitt på følgende vilkår:

- Nedtappinshastighet skal ikke overskride 15 cm/døgn.
- Alle vannføringsendringer skal skje med myke overganger.
- Under oppfylling skal det slippes 100 l/s, eller hele tilsiget dersom tilsiget er mindre, til Fyllingselva. I perioder med arbeider på dammen skal hele tilsiget slippes til Fyllingselva.
- Det skal føres protokoll over vannstanden i magasinet i det tidsrommet vannstanden er under normal.
- Perioden med lav vannstand må gjøres så kort som mulig. Oppfylling til normal vannstand skal skje så raskt som mulig etter at arbeidene er avsluttet.

- Nedtappingen skal kunngjøres én gang lokalt i god tid før nedtappingen starter, og varsles på opplysningsskilt i nærheten av vannene og ved innfartsårer til marka.
- Instrumentering for registrering av vannstand inntil 0,5 m under LRV skal etableres samtidig med at magasinet likevel er nedtappet, dersom slikt utstyr ikke allerede er etablert. Jf. punkt 4.5 i retningslinjer av 20.06.2016 for registrering av vannstand i reguleringsmagasin..
- Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelsene gitt i loven eller i medhold av loven, plikter konsesjonæren etter krav fra NVE å bringe forholdene i lovlig orden. NVE kan fastsette tvangsmulkt ved overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre bestemmelser med hjemmel i lov.
- NVE forutsetter at Oslo kommune – Vann- og avløpsetaten har ordnet de privatrettslige forholdene som eventuelt måtte bli skadelidende av tiltaket.

Om klage og klagerett

Se eget vedlegg om klageadgang.

Med hilsen

Inga Nordberg
direktør

Gry Berg
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner

Mottakerliste:

Oslo kommune Vann- og avløpsetaten

Kopimottakerliste:

Oslo kommune Vann- og avløpsetaten - Jørgen Lysgaard
Oslo kommune Vann- og avløpsetaten - Bjørnar Hviding Roalkvam
STATSFORVALTEREN I OSLO OG VIKEN
VIKEN FYLKESKOMMUNE

Orientering om rett til å klage

Frist for å klage	Fristen for å klage på vedtaket er 3 uker fra den dagen vedtaket kom frem til deg. Hvis vedtaket ikke har kommet frem til deg, starter fristen å løpe fra den dagen du fikk eller burde ha fått kjennskap til vedtaket. Det er tilstrekkelig at du postlegger klagen før fristen løper ut. Klagen kan ikke behandles dersom det har gått mer enn 1 år siden NVE fattet vedtaket
Du kan få begrunnelsen for vedtaket	Hvis du har fått et vedtak uten begrunnelse, kan du be NVE om å få en begrunnelse. Du må be om begrunnelsen før klagefristen løper ut.
Hva skal med i klagen?	Klagen bør være skriftlig. I klagen må du: • Skrive hvilket vedtak du klager på. • Skrive hvilket resultat du ønsker. • Opplyse om du klager innenfor fristen. • Undertegne klagen. Hvis du bruker en fullmektig, kan fullmektigen undertegne klagen. I tillegg bør du begrunne klagen. Dette betyr at du bør forklare hvorfor du mener vedtaket er feil.
Du kan få se dokumentene i saken	Du har rett til å se dokumentene i saken, med mindre dokumentene er unntatt offentlighet. Du kan henvende deg til NVE for å få innsyn i saken.
Vilkår for å gå til domstolene	Hvis du mener vedtaket er ugyldig, kan du gå til søksmål. Du kan bare gå til søksmål dersom du har klaget på NVEs vedtak, og klagen er avgjort av OED som overordnet forvaltningsorgan. Du kan likevel gå til søksmål dersom det har gått 6 måneder siden du sendte klagen, og det ikke skyldes forsømmelse fra din side at klagen ikke er avgjort.
Sakskostnader	Dersom NVE eller OED endrer vedtaket til din fordel, kan du søke om å få dekket vesentlige og nødvendige kostnader. Du må søke om dette innen 3 uker etter at klagevedtaket kom frem til deg.
Hvem kan klage på vedtaket?	Hvis du er part i saken, kan du klage på vedtaket. Du kan også klage på vedtaket hvis du har rettslig klageinteresse i saken.
Hvor skal du sende klagen?	Du må adressere klagen til Olje- og energidepartementet (OED), men sende den til NVE. NVEs -epostadresse er nve@nve.no. NVE vurderer om vedtaket skal endres. Dersom NVE ikke endrer vedtaket, vil vi sende klagen til OED.

Denne forklaringen er basert på forvaltningslovens regler i §§ 11, 18, 19, 24, 27 b, 28, 29, 31, 32 og 36.